

кількості осіб, які оцінюють теперішній час як несприятливий для співпраці з банками.

Література:

1. Пиголенко І.В. Кредитна залежність – хвороба сучасного суспільства / І.В. Пиголенко, О.М. Раптова // Вісник НТУУ КПІ «Політологія». Соціологія. Право: Збірник наукових праць. – 2010. – №1 (5). – С. 70–74.
2. Шевалдіна В.Г. Кредитування банками домогосподарств / В.Г. Шевалдіна // Фінанси, облік і аудит. – 2010. – №15. – С. 200–211.

Якимечко Андрій

Студент групи ФУМзм-11

Науковий керівник – к.е.н., доцент Русін В.М.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

На сьогоднішній день питання фінансової децентралізації є особливо актуальним для України, проте слід зауважити, що цей процес відбувається досить складно та повільно. І надалі існує нагальна потреба створення нової, більш ефективної системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування, що дозволить збалансувати функції та повноваження громад та органів місцевого самоврядування з їх ресурсними можливостями. У зв'язку з цим великого теоретичного та практичного значення набуває системний аналіз зарубіжного досвіду фінансового забезпечення місцевого самоврядування, передусім досвіду європейських країн, який стосується реалізації принципів Європейської хартії місцевого самоврядування.

Статтею 9 Європейської хартії місцевого самоврядування визначено принципові концептуальні положення щодо формування і розвитку місцевих фінансів:

– органи місцевого та регіонального самоврядування мають право на свої власні адекватні фінансові ресурси, якими вони можуть вільно розпоряджатися в межах своїх повноважень;

– обсяг фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування відповідає функціям, передбаченим конституцією або законом;

– частина фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування формується за рахунок місцевих податків та зборів, на встановлення розміру яких вони мають затверджені законом повноваження;

– передача повноважень місцевим та регіональним органам влади повинна супроводжуватися передачею їм фінансових ресурсів, необхідних для виконання цих повноважень [1].

У різних європейських країнах та на різних етапах трансформації було застосовано різні моделі і програми адміністративних реформ, які становили підґрунтя реструктуризації галузі фінансів.

Для нашої держави, яка запровадила фінансову децентралізацію значно пізніше європейських сусідів, критичний аналіз та використання зарубіжного досвіду самоврядування територій та особливостей організації фінансових систем визнані необхідними на найвищому рівні.

Внаслідок реформ у європейських країнах було модернізовано політичні механізми, економічні інститути і способи управління. Наприклад, у Польщі перебіг реформи місцевого самоврядування призупинився приблизно у середині 1990-х рр., і тільки після зміни повноважень місцевої влади у 1990 р. в країні відбулися суттєві політичні й адміністративні перетворення. У Чехії внаслідок здійснення радикальних перетворень інститутів і механізмів місцевої демократії усі функції самоврядування перейшли до муніципалітетів. Але водночас упродовж десятиліття тривали суперечки щодо запровадження уряду проміжного рівня. У Литві результатом реформ місцевого самоврядування у 1995 р. стала заміна дворівневої системи місцевого самоврядування на однорівневу [2, с. 92].

У Франції на початку посткризового періоду (2009 р.) проведено реформу системи фінансового забезпечення базового і проміжного рівнів державного управління. У 2009 р. до Конституції Німеччини введено інструмент боргового стримування (так зване боргове гальмо) з метою забезпечення менш ризикових умов формування бюджетів земель та громад. Зокрема з 2020 р. передбачено подолання структурного дефіциту для всіх місцевих бюджетів. Крім того створено новий інститут – Раду стабілізації – для моніторингу бюджетів усіх рівнів на щорічній основі з використанням загальних критеріїв, контролю державних запозичень та координації середньострокового фінансового планування за рівнями влади. В Іспанії в 2011 р. прийнято поправку до Конституції з метою підтримки фіскальних цілей консолідації для всіх державних адміністрацій відповідно до вимог Євросоюзу, згідно з якою ні центральний, ні місцеві бюджети не можуть затверджуватися з дефіцитом, що перевищуватиме встановлене ЄС максимальне значення. Місцеві органи влади зобов'язані збалансувати свої бюджети, а максимальний структурний дефіцит повинен бути встановлений до закону в процентному відношенні до ВВП. Ці законодавчі обмеження набирають чинності лише з 2020 р. Парламент Ісландії у вересні 2011 р. прийняв новий закон про місцеве самоврядування, який включає два основних

фіскальних правила для місцевих фінансів: перше зобов'язує органи місцевого самоврядування збалансувати поточні доходи і видатки протягом трьох років. Друге правило визначає, що розмір загального боргу й зобов'язань таких органів не може перевищувати 150 відсотків обсягу поточних доходів відповідного місцевого бюджету. Місцеві органи влади, розмір боргу та зобов'язань котрих перевищує закріплений показник, повинні забезпечити його зниження протягом десяти років. У разі, якщо розрахований показник перевищує 250% вони можуть здійснювати рефінансування своєї заборгованості [3].

Об'єднання муніципальних утворень та реформи територіальної організації влади реалізовані в низці країн – Фінляндії, Франції, Греції, Ірландії та Великобританії. Наприклад, Греція у 2010 р. скоротила кількість органів місцевого самоврядування – з 1038 до 325 [3].

В Угорщині розпочалася підготовка нового законодавчого акта з питань місцевого самоврядування, що має на меті розподіл повноважень і компетенцій між центральним урядом та органами місцевого самоврядування (зокрема, в частині трансфертів, обмежень на здійснення запозичень органами місцевого самоврядування – боргових стель, запозичень для реалізації місцевих інвестиційних програм розвитку територій) [3].

У розвитку систем місцевого самоврядування в країнах Центральної та Східної Європи можна виокремити такі етапи: на першому етапі увагу було зосереджено на розробці законопроектів про місцеве самоврядування та вільні місцеві вибори; на другому етапі відбулося законодавче закріплення повноважень місцевої влади, визначено обов'язки державної адміністрації за кожним її рівнем, принципи зміни відносин власності, створено правову основу праці державних службовців і працівників бюджетної сфери [4, с. 31].

Реформування систем місцевого самоврядування у країнах Центральної та Східної Європи характеризується таким напрямом:

– поглиблення децентралізації структури місцевого самоврядування на основі адміністративної реформи (у Словачії), системи прийняття рішень (у Словенії) та зміни відносин між центральним урядом і новими муніципальними адміністраціями;

– підвищення ефективності системи державних послуг на місцевому рівні, удосконалення методів управління, розробка і запровадження нової адміністративної етики (в Естонії та Латвії). Реалізація цього завдання передбачала підвищення кваліфікації державних службовців сфери місцевого самоврядування і муніципальних організацій з надання державних послуг;

– забезпечення прозорості діяльності органів муніципальної влади, активізація участі громадськості у процесі державного управління (у Литві й Словачії);

– реформування фінансової системи місцевого самоврядування (у цьому напрямку першорядними завданнями були: реалізація реформи міжбюджетних відносин і особливо системи трансфертів; збільшення власних доходів місцевих бюджетів; підвищення фінансової автономії органів місцевого самоврядування).

Досвід встановлення місцевого самоврядування в країнах Європи дозволив виробити принципи, які апробовані та втілені у багатьох державах та закріплені в Європейській хартії місцевого самоврядування. В Україні, на жаль, більшість цих принципів залишилось поза межами правової регламентації. Сьогодні, значна частина вимог Європейської хартії щодо фінансової самостійності місцевого самоврядування поки що належно не реалізована. Переважна більшість територіальних громад нашої держави не має необхідних фінансових ресурсів для забезпечення виконання передбачених законодавством завдань та функцій і надання суспільних послуг на рівні європейських стандартів.

Втілення норм Європейської хартії місцевого самоврядування в Конституції України та чинний закон «Про місцеве самоврядування в Україні» дасть можливість:

– створити конституційно-правові засади формування дієздатних та самодостатніх територіальних громад;

– посилить організаційну та матеріально-фінансову самостійність місцевого самоврядування;

– сформує конституційно-правові умови державної фінансової підтримки територіальних громад.

Література:

1. Європейська хартія місцевого самоврядування // Віче. – 2000. – №3. – С. 46.
2. Барецький В.І. Проблеми фінансового забезпечення розвитку адміністративно-територіальних утворень у контексті Європейської хартії місцевого самоврядування / В.І. Барецький // Наукові праці НДФІ. – №1 (30). – 2005. – С. 90–95.
3. Vammalle C. Sub-national Finances and Fiscal Consolidation: Walking on Thin Ice / C.Vammalle, C. Hulbert // OECD Regional Development Working Papers. – 2013. – Febr. [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://dx.doi.org/10.1787/5k49m8cckcf3-en>.
4. Хорват Т. Децентралізація: експерименти і реформи в країнах ЦСЄ / Т. Хорват, Г. Петери // Трансформація. Економічний бюллетень про країни з перехідною економікою. – Листопад 2000 – січень 2001. – №6. – С. 30–31.